

mentu, in zdaj tudi v severo-nemškem zboru, da tam epozicijo delajo proti vsem sklepom, storjenim na škodo poljskega naroda. Ali mislite, gospôda! da oni za svoj narod pruski ali severo-nemški zbor za pravnoveljavnega in merodavnega s tem pripoznavajo? Niti eno minuto! kajti vem, da si vsak poslanec vsako trenutje misli: Ješče Poljska ni zginiola! Oportuniteta vodi Dance in Poljake v Berlin, kakor je oportuniteta naše poslance 1867. l. na Dunaj vlekla. Vzemimo Ogre. Magjari so najbolj trdno pod Šmerlingom v opoziciji stali, in so rekli, da niti dlake svojih zahtev ne odstopijo. Ali ko je presvitli cesar pod Bachovo vlado 1857. leta Oggersko in Pešto obiskal, prišla je deputacija magnatov s kardinalom Scitovskim na čelu k njemu in je oddala peticijo z zadržajem, da so zadovoljni samo z ustavnim življenjem v obče, in ni bilo čisto nobenega spominka o oggerski ustavi 1848. leta. Vzemimo brošuro barona Eötvösa „Macht- und Existenzbedingungen Oesterreichs“ leta 1858. Tačas je trdil sedanji magjarski minister, da bi Ogrji bili popolnoma zadovoljni, ako vlada le ustavno življenje s centralnim parlamentom za avstrijske narode vpelje. Ako bi vlada takrat bila tako storila, bi danes reči v naši državi vse drugače stale, — al pri nas v Avstriji se ravnamo zmirom po talijanskem pregovoru: „sempre troppo tardi“! Kedar je pa magjarski narod svojo moč ojačil in ugodno priliko spoznal, ravnal se ni več po oportuniteti, temveč je zahteval vse svoje pravice od prve do zadnje po zakonih 1848. leta. Tudi nam je prilika zdaj dana, da zoper magjarsko-nemško supremacijo protestiramo in da začnemo razdirati okvire, v katerih se ta supremacija nahaja, in tem okvirom se pravi: decemberska ustava. (Živa pohvala.)

Da je naša adresa v federalističnem smislu sestavljena, vidi se na prvi hip, ker iz vsakega njenega stavka ta duh veje. Reklo in oporekalo se nam je tolikrat, da, ako se Avstrija osnuje na temelju federalizma, ni mogoče dalje vladati, da mora Avstrija precej razpasti! Al jaz rečem, da ravno federalizem je tista oblika, ktera bode Avstrijo ojačila, ktera bode potem narode zadovoljila. Vsaka zdrava država pa more in sme biti dobro in prav osnovana, kedar se opira na zadovoljstvo narodov.

Letos 4. julija se je slavila pri vseh poslanstvih severne Amerike stoletnica obstanka veličastne transatlantiške republike. Tudi g. Jay, severo-amerikanski poslanec na Dunaji, je dal v to slavo sijajni obed, kterege so se med ostalimi tudi ministri Beust, Potocki, Taaffe in Festetič vdeležili. 4. julija 1770. namreč se je sprejela osnova ustave, katero so izdelali po nalogu: Franklin, Jefferson, John Adams, Sherman in Livingstone, kakor temeljni državni zakon najširjo federativno organizacijo 13 suverênnih držav, česar še dozdej svet videl ni. Na te se oziraje je g. Jay izustil obširno in krasno napitnico, namerjeno na nazoče avstrijske ministre, posebno na Beusta, rekel je: „Pred sprejemom ustavnega načrta peterice se je blagi Jurij Washington ves zdvojen z dvema rokama za glavo prijel in uskliknil: jaz mislim, da skoraj ne bo mogoče le nekoliko let republiko s tako skrajno-federativno organizacijo na nogah vzdržati; to mora vserazpasti! Pa poskusimo! sprejmimo ta načrt, ker prva zapovd nam je: volja amerikanskega ljudstva; njegova zadovoljnost nam je podlaga vsega daljnega delovanja, Amerikanci niso zaradi ustave, nego ustava je zaradi Amerikancev! Gospôda! je nadaljeval Jay, 13 skoraj suverênnih držav, malo obljudenih, na zemlji od 100.000 □ milj, brez železnic, brez telegrafa, skoraj brez cest v tistih časih! Poglejte, gospôda! dan-

danes to federativno organizacijo! kako je mogočna, kako je imenitna, v svetu merodavna velevlast! Pod Linkolnom in Johnson-om je strašno vojsko 4 leta peljala in sijajno končala, in iz nje izišla kakor novi feniks. Dandanes šteje čez 35 držav na zemljišču od 144.000 □ milj in se razcveta v najlepši pomladanski krasoti, al vse to samo zaradi tega, ker je zidana na federaciji, na zadovoljnosti vsega ljudstva!“

Tako je Jay navdušeno o federaciji govoril, ministri so molče v tla gledali, samo Beust je nekaj nespretnega odgovoril, da bi morali Čehi v reichsrat priti, kakor tam poslanci pojedinih držav v kongres v Washington hodijo. — Skupne zadeve v severni Ameriki so: Vojska, trgovina, mornarstvo in vnanji poslovi. Vprašam visoko hišo: ali ni severo-amerikanska država čvrsta, krepka in impozantna?

Tudi mi imamo iste skupne zadeve, v oktoberski diplomii na tanko naznačene. Slavna gospôda od levece! Ako pravite, da Avstrija ne bi bila potem osigurana, tudi drugače gotovo ne bode nikdar, ker bi jej manjkalo zadovoljstva narodov, po Washington-ovih besedah podlaga vsakega državnega sestava.

Vzemite Bavarsko, Württemberg in celo Nemčijo; te nimajo nič družega skupnega, kakor kralja pruskega, kakor vojskovodjo in zapovednika vse nemške armade. Kdo se bo predrznil trditi, da ni danes Nemčija edina impozantna, prva v celi Evropi?! Ali to stori samo inizključivo ena in edina volja nemškega naroda, zadovoljstvo vseh nemških plemen!

Ravno tako bi bilo v Avstriji, ravno tako bi bila spet mogočna, ako bi enkrat do tega prišlo, da bi bili vsi narodi zadovoljni z ustavo, ktera se vsakemu prilega, ktera je vsakemu po volji! (Pohvala.)

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko lepoznanstvo.

Iz zbirke za naše rojake vojake.

5.

Hrepenenje po dômu.

Oj, zvezde vé zlaté,
Oj, zvezde ve ljubé,
Ko vaša luč z nebá
Prijazno mi migljá,
Se v srci oživí
Spomín na lepe dní,
Ki kdaj mi tekli so
V domovji tak mirno!

Pa to minilo je,
To zginilo je vse, —
Pustiti mladolet
Sem moral kranjski svet,
Na tujem dosti dni
Že kranjski sin živí,
In kdo ve, če še kdaj
V svoj rojstni pride kraj?

Domá se veselil,
Domá sem srečen bil,
A tukaj mi srcé
Od sreče malo vé,
Med tujci tuj živím,
Po domu hrepením,
Ko dete hrepení
Po ljubi materi!

Oj, da saj enkrat le
Bi dom svoj videl še!
Enkrat še staršev jaz
Da gledal bi obraz!
Mojé drobnó srcé
Želí od dné do dné:
Bog daj, da kmalu spet
Na kranjski pridem svet!

Jos. Cimperman.

Mnogovrstne novice.

* Iz našega cesarstva se je v tuje dežele prodalo v prvih sedmih mesecih letošnjega leta 50.194 goved, 19.535 telet, 151.045 ovác in kóz in 187.101 prešičev.

* Trgatev na Oggerskem se je slabo obnesla; veliko manj vina so pridelali, kakor so pričakovali, pa tudi dobro ni; posebno črna vina so se pokazila.

*

* Kaj vse dunajsk minister more postati. Dr. Hasner, ki nedavno je bil minister za nauk in bogočastje, se je ločil od njegove žene, al od svoje lepe vnuke, se ni hotel ločiti. Prizadeval si je tedaj, da bi dobila trafiko tobakovo. Al zala vnuka bila je Francozinja, po avstrijskih postavah pa noben tujec ces. in kralj. trafike ne more dobiti. Dober svèt je bil tedaj drag. Al dunajski minister nikoli ne pride v zadrego, in tudi bivši minister Hasner je kmalu izduhtal pravo. Na svoje imé je prosil, naj se mu dovoli trafika tobakova. In bivši minister je dobil trafiko. Al naključni se med tem, da je trafika dobila neko tožbo, vsled ktere je bil unidan gosp. Hasner kot lastnik trafike k sodnji poklican. Na pismu je stal napis: „An Se. Excellenz Herrn L. v. Hasner, k. k. Tabacktrafikant“ (to je: Njegovi ekselenciji gospodu L. žl. Hasnerju, c. kr. tobaktrafikantu). — Tako se bere v dunajskem časniku „Volksztg.“, „Morgenpošti“ itd.

Dopisi.

V Gorici 30. okt. (Slovenci pozor!) Kar sem sporočal o obnašanju gosp. Gorjupa, to potrjuje tudi dopis v „Slov. Nar.“, kateri ima najbrže dr. L. za očeta. Isto tako je vse resnično, kar sem zadnjič sporočal o glasovanju pri volitvi naslednika dr. L. za deželno šolsko svetovalstvo, in le to moram še dostaviti, da je bil pri dotični odborovi seji nekdo misel sprožil, da bi se ne smelo o tem še glasovati, ker po dosedaj priznanem načelu bi imela v deželnem šolskem svetovalstvu sedeti eden laških in eden slovenskih odbornikov, in da tedaj, ker se je mesto slovenskega odbornika po izstopu dr. Lavriča izpraznilo, bi to mesto brez družega šlo g. Gorjupu. Na to pa se ni noben odbornik oziral, in prišlo je do glasovanja, čegar izid je že znan. Po volitvi je pa vendar dr. Pajer gosp. Gorjupu rekel, če bi menil, da bi se s tem Slovincem krivica godila, da on rad svoje mesto v deželnem šolskem svetovalstvu pripusti Gorjupu, al gosp. Gorjup tudi tega ni sprejel, in pokazal je s tem, da mu je za brambo narodnih pravic toliko mar, kolikor kmetu za lanski sneg. Gosp. Gorjup bo morda menil, da je vse enako, kdo sedi v šolskem svetovalstvu, in da s tem se ne bode godila nobena škoda narodnim pravicam. To pa ni res, in ako bi bil on tega mnenja, bi se jako motil. Deželno šolsko svetovalstvo je zraven deželnega odbora najvažnejša deželna oblastnija, ker med drugim ono predstavlja terno za imenovanje učiteljev na srednjih šolah in pa za pripravljavnico učiteljev. Ravno sedaj pa so razpisane službe ravnatelja in učiteljev tega važnega zavoda. Da mora ravnatelj pripravljavnice (preparandije) znati popolnoma tudi slovenski jezik, je očitno, ker bode se podučevalo na njej v vstričnih razredih s slovenskim in laškim učnim jezikom. V šolskem svetovalstvu sedita pa sedaj med 8 udi le dva Slovence. Kako bo Pajer pravičen Slovincem, to se lahko sklepa iz njegovega obnašanja v deželnem zboru in odboru. Da tedaj znajo zaradi Gorjupovega obnašanja Slovence zadeti nepopravljive krivice, mi ni treba nadalje dokazavati. Pa gosp. Gorjup se bo morda sklicaval na svoje zasluge, ki si jih je pridobil leta 1865., ker tistikrat je on veliko k temu pripomogel, da so dobili Slovinci posebni volilni red za veliko posestvo in s tem tudi tri poslance v deželni zbor. Teh zaslug pa njemu nobeden ne krati, marveč mu jih je priznal ves slovenski narod na Goriškem, in prav zato je bil na Tominskem že dvakrat voljen v deželni zbor. Al ta zasluga mu ne daja še nobenega naslova, da bi mogel sedaj zanemarjati koristi in brambo narodnih pravic goriških Slovencev, ker ti so ga volili ravno

gledé na ono zaslugo, in z zaupanjem, da bode vselej tako krepko njih interese zastopal, in zatoraj ni prav zmerom le na enem kožuhu ležati, ker se tako pogolijo vse dlake, in kožuh sam zgubi sčasom vso svojo veljavo. Nadalje bi se znal on s tem zagovarjati, da skrbi vselej za materijalno korist svojih volilcev, in da jim bode morda k temu pripomogel, da bodo Tominci kak tisoč goldinarjev zadobili v podporo cest iz deželnega zaloga. Jaz sem pa prepričan, da naši vrli in sloviti Tominci se ne bodo dali s tem potolažiti, kakor razkačen hišni pes, ako mu se kost vrže, in da ne bodo prodali svoje najsvetejše narodne pravice za skledo leče. — Tudi mi se zdi primerno, da našim vrlim Tomincem naznanim, kako so se do sedaj delile podpore v deželnem zboru goriškem. Kakor sem posnel iz stenografičnih zapisnikov, in slišal pri sejah zadnjega deželnega zbora, je do sedaj deželni zbor dovolil za ceste, kakor sledi:

1. Za cesto prek Idrije od Cirknega do sv. Lucije in za cesto od Tomina čez Grahovo skupaj	17.400 gold.
2. Goriškemu cestnemu odboru	2.000 „
3. Sežanskemu „ „	6.000 „
tedaj za Slovence skupaj	22.700 gold.
4. Karminskemu cestnemu odboru	3000 gold.
5. Tržiškemu „ „	500 „
6. Za most v Pieris-u	25.000 „
7. Otoku Grado	3000 „
torej za Lahe skupaj	31.500 gold.
in sedaj Lahom več kot Slovincem	8800 gold.

Kaj imajo Slovinci zaradi cestnih podpor od Lahov pričakovati, naj posnemajo vrli Tominci iz tega, da se je dobilo v deželnem zboru, kedar so bili laški poslanci zapustili sejo, pismice pisano od nekega laškega poslanca sledečega obsežka: zapustimo sejo, ker po tem deželni zbor ne more sklepati, in tako ne bode treba podpore za tominske ceste privolovati. Zatorej sklenem, da obnašanje gosp. poslanca G—a za tominski okraj se ne dá opravičiti, da je za Slovence pogubljivo in škodljivo, da je on s tem svoje dolžnosti zanemaril in da ni več na svojem mestu. Tedaj Slovinci in posebno volilci tominskega okraja vedno pozor!

Vidovec.

V Gorici 2. nov. — „Slov. Nar.“ v št. 127. pri naša pod naslovom „poslano“ od svojega poročevalca iz Gorice neki dopis, v katerem med drugim napada znanega rodoljuba goriškega, ker meni, da je on dopisnik „Novicam“ pod imenom „Vidovec“. Naj bode ta gospodič zagotovljen, da s tem ni pravo zadel, in da za dopisnika „Novicam“ ne bode zvedel, naj se tudi na glavo postavi. Kar pa se napadov na rečenega rodoljuba tiče, ni moja naloga, da bi ga jaz zagovarjal, a tudi menim, da tega treba ni, ker ga slovenski narod sam dobro pozná; danes naj le odgovorim na to toliko, kolikor se mene tiče. — Da tisti gospodič ni še popolnoma omolknil, hoče s tem dokazati, da se poziva na zadnji dopis zadevajoč izstop dr. Lavriča iz deželnega odbora. Kar se tega dopisa tiče, se menda ne motim, ako trdim, da je gosp. doktor sam oče bil onemu dopisu, in da gospodiču ne gré druga zasluga, nego ta, da ga je v „Slov. Nar.“ poslal, ali k večjemu to, da je kaj na njem pristrigel. Nadalje tirja on od mene, da naj mu njegove metamorfoze naštejmem. Vljudno vstrezam tej njegovi želji. Nek pregovor pravi: „povej mi, s kom se shajaš, in povem ti, kdo da si“. Po tem pregovoru mu povem, s kom se je shajal, in kaj je po takem že bil, to naj on sam potem sodi. — „Nar.“ dopisnik se nanaša le na tisto dobo, o kateri, kakor sam trdi, zastopa v svojih dopisih tako imenovano „Sočino“ stranko; za to dobo mu sem tudi jaz pritrtil